Ålands landskapsregering

| Dokumentnamn | Brevnr |
|---|---|
| UTLÅTANDE | 21 Rk1 |
| Ärendenr | Datum |
| ÅLR 2021/1760 | 16.3.2021 |

Hänvisning
Riksdagens grundlagsutskotts begäran om utlåtande

Riksdagens grundlagsutskott
PeV@eduskunta.fi

Kontaktperson
Förvaltningschef John Eriksson

Ärende

# Statsrådets förordning om temporär begränsning av förplägnadsrörelsers öppethållning i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom

Ålands landskapsregering konstaterar att lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet nyligen blivit temporärt ändrad. Lagen antogs som ett i 23 § i Finlands grundlag (FFS 731/1999) avsett tillfälligt undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna under undantagsförhållanden.

Grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande (GrUU 6/2021) avseende den ovan angivna lagen att förordningar av statsrådet enligt 23 § i grundlagen som gäller tillfälliga undantag ska utan dröjsmål föreläggas riksdagen. Riksdagen kan besluta om förordningarnas giltighet. Enligt grundlagsutskottet kan en sådan riksdagsbehandling av förordningar genomföras exempelvis på samma sätt som i fråga om förordningar som utfärdats med stöd av beredskapslagen (GrUU 7/ 2020 rd, GrUB 10/2020 rd). Grundlagsutskottet bedömer således de förordningar som utfärdas med stöd av den föreslagna 3 a § separat. Utskottet fäster dock uppmärksamhet vid det utkast till förordning som utgör bilaga till propositionen och där de områden som omfattas av tillämpningsområdet för 3 a § räknas upp landskapsvis. Utskottet uppmanar statsrådet att överväga möjligheten att avgränsa det regionala tillämpningsområdet mer ingående.

Grundlagsutskottet betonar emellertid att 23 § i grundlagen endast kan tillämpas i exceptionella fall. Enligt den princip som framgår av 23 § i grundlagen och bland annat uttrycks i 4 § 2 mom. i beredskapslagen är myndigheternas normala befogenheter det primära också i undantagsförhållanden.

I sitt utlåtande framför grundlagsutskottet vidare att det förfarande som gäller ibruktagande av befogenheter enligt beredskapslagen på lagnivå och som inbegriper konstaterande av undantagsförhållanden bestämmer inte grundlagsenligheten hos de lagförslag som utfärdas med stöd av 23 § i grundlagen. Ett separat konstaterande av undantagsförhållanden är således å ena sidan inte en förutsättning för stiftande av lagstiftning som grundar sig på 23 § i grundlagen och å andra sidan inte bindande för riksdagen när den bedömer om undantagsförhållanden föreligger.

Landskapsregeringen konstaterar för sin del att det fortsättningsvis saknas en epidemiologisk motivering både nu vid utfärdandet av förordningen och när lagen antogs gällande varför den föreslagna regleringen rörande en stängning av förplägnadsrörelsers utrymmen för kunder i tre veckors tid skulle vara nödvändig och proportionerlig på Åland.

Landskapsregeringen konstaterar även att det fortsättningsvis saknas en tydlig motivering och konsekvensbedömning kring hur den föreslagna regleringen förhåller sig till självstyrelselagen och tillämplig landskapslagstiftning samt landskapet Ålands förvaltningsbehörighet vad gäller smittsamma sjukdomar hos människor enligt 30 § 9 punkten självstyrelselagen för Åland (FFS 1144/1991).

Landskapsregeringen konstaterar också fortsättningsvis att lagtinget har lagstiftningsbehörigheten i fråga om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet enligt 18 § 13 och 22 punkten självstyrelselagen för Åland. I stöd av denna behörighet regleras inkvarterings- och förplägnadsrörelserna på Åland genom landskapsförordningen (ÅFS 1996:49) om inkvarterings- och trakteringsverksamhet. Lagstiftningsbehörigheten är exklusiv.

Rättsläget gällande riksdagens möjligheter att med stöd av 23 § Finlands grundlag gå in på rättsområden som ligger inom lagtingets lagstiftningsbehörighet är oklart. I sig ger inte 23 § Finlands grundlag riksdagen möjlighet att inom lagtingets behörighet lagstifta eller utfärda förordningsfullmakter till statsrådet. Bestämmelsen ger således inte riksdagen rätt att ensidigt avvika från självstyrelselagens bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan riket och Åland utan endast rätt att göra tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna (se RP 60/2010 rd s. 36). I och med att stängningen av förplägnadsrörelser på Åland baseras på en förordning av statsrådet utfärdad med stöd av 3 a § 4 mom. lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (FFS 308/2006), en rikslag som i sig inte är tillämplig på Åland, förblir den juridiska grunden för stängningen av förplägnadsrörelser på Åland högst tveksam speciellt med tanke på näringsfriheten enligt 18 § Finlands grundlag. På Åland finns däremot liksom tidigare anförts ett fortsatt behov utgående från smittläget att stänga alla förplägnadsrörelsers utrymmen för kunder i tre veckors tid till och med den 28 mars 2021 och därför finns ett behov av att nu hitta en lösning. På Åland var 14-dagarsincidensen för vecka 8-9 under 2021 så hög som 413 / 100 000, men sjönk efter vidtagna åtgärder vecka 9-10 till 227 / 100 000. Under hela covid-19 epidemin kan inget bekräftat fall på Åland kopplas till förplägnadsrörelser.

Sammantaget konstateras att vad som gäller under undantagsförhållanden är oreglerat i självstyrelselagen och behörighetsfördelningen mellan riket och Åland i den nu uppkomna situationen vad gäller en stängning av förplägnadsrörelsers utrymmen för kunder på Åland i tre veckors tid är oklar. Frågan måste lösas i den pågående självstyrelselagsrevisionen och i avsaknad av svar bör lagtinget eventuellt inom sin lagstiftningsbehörighet utfärda liknande bestämmelser så som i riket för att kunna stänga förplägnadsrörelser under exceptionella situationer. Landskapsregeringen hänvisar i övrigt till sitt utlåtande av den 2 mars 2021 och förutsätter fortsättningsvis att de stöd som kommer att beviljas i riket till drabbade verksamheter även kommer att utsträckas till Åland då förplägnadsrörelserna på Åland redan p.g.a. regleringen stängt sina kundutrymmen.

Ålands landskapsregering

| | |
|---|---|
| Lantråd | Veronica Thörnroos |
| Vicelantråd | Harry Jansson |

FÖR KÄNNEDOM:

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden
Arbets- och näringsministeriet, laura.holkko@tem.fi och kirjaamo@tem.fi
Justitieministeriet, oikeusministerio@om.fi
Social-och hälsovårdsministeriet, kirjaamo@stm.fi
Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi